

проф. д-р Теодора Георгиева

Проф. Теодора Георгиева е хабилитирана в областта на стратегическото управление на науката, технологиите и иновациите. Преподава в областта на иновационния мениджмънт, управлението на проекти, маркетинга и стратегическото управление. Проф. Теодора Георгиева е заместник-ректор по научноизследователската дейност в Международното висше бизнес училище, Ботевград. Тя е сертифициран водещ одитор на Системи за управление на качеството (Quality Management Systems ISO 9001:2000 and ISO 19011). Проф. Теодора Георгиева е главен експерт във Фондация „Приложни изследвания и комуникации“. Тя координира работата по подготовката на годишния доклад Иновации.бг и участва в изпълнението на проекти на ЕС и националните оперативни програми. Участва в работата на Експертния съвет по иновации към Фондацията във връзка с изготвянето на анализи на националната иновационна политика и развитието на иновационния потенциал. *Indeed, most of innovations in the sector are commercial, not pharmaceutical ones and big focus is put in marketing activities. Approximately 90% of marketing budget of the pharmaceutical industry is directed at physicians, giving a clear indication of priority industry channels.*

Проф. д-р Теодора Георгиева

СЕКТОРНА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Въведение

Иновационната дейност, насочена към внедряване на новосъздадено или придобито технологично знание, се осъществява в практиката на отделните фирми, които на свой ред са секторно обособени. За да се постигне въздействие върху скоростта и ефекта на иновационната дейност чрез националните и секторните политики (интелигентна и добре обмислена регулация, образователни и научно-технологични приоритети, фискална и данъчна рамка, правила за публично-частно партньорство), трябва да се разбере механизмът, по който се създават иновациите.

Секторната диференциация разкрива начина, по който участниците в технологичните вериги и секторните иновационни системи си взаимодействат в процеса на създаване, интегриране и внедряване на технологични, организационни и маркетингови иновации.

Анализът на секторните иновационни системи предоставя доказателство за същността и значението на иновационната дейност на включените в тях фирми и по този начин подкрепя създаването на секторно основани иновационно ориентирани политики и мерки с реален ефект за икономиката. Създаването на механизми за въздействие – не наложени отвън, а произтичащи и подсказани от естествените трансформационни процеси в съответните сектори, осигурява по-здравословна среда за функционирането на иновационната екосистема като цяло.

Секторни иновационни системи

Анализите на секторните иновационни системи поднасят доказателство за същността и значението на иновационната дейност на включените в тях фирми и по този начин подкрепят създаването на секторно основани иновационно ориентирани политики и мерки с реален ефект за икономиката. Създаването на механизми за въздействие, не наложени отвън, а произтичащи и подсказани от естествените трансформационни процеси в съответните сектори, ще осигури по-здравословна среда за функциониране на иновационната екосистема като цяло.

Анализът на специфичната иновационна активност на секторен принцип налага да се излезе от рамките на стандартната международно приета система от индикатори за измерване на иновациите като линеен процес и резултат единствено на научните изследвания. Изместването на акцента към секторните иновационни системи и технологични вериги е по-тясно свързано с концепцията за отворените иновации. Поради тази причина в настоящото изследване освен статистическите бази данни на Националния статистически институт и Евростат са използвани и иновационни източници, които дават възможност:

- да се измери значението на отделните сектори в националната конкурентоспособност;
- да се дефинират факторите-специфичен двигател на иновационна активност на секторна основа;
- да се характеризират възможните механизми за участие в иновационна дейност и разнообразните форми на проявление на ефекта от нейното осъществяване.

Групирането на икономическите сектори като високотехнологични, средно- и нискотехнологични се основава на последната класификация на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), базирана на Класификацията на икономическите дейности КИД 2008, съгласно която в състава на отделните групи се включват икономически дейности както следва:

Таблица хх. Класификация на икономическите сектори според интензитета на НИРД, КИД 2008

Високотехнологични сектори	
21	Производство на лекарствени вещества и продукти
26	Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти
30.3	Производство на въздухоплавателните и космически средства и техните двигатели
Средно-високотехнологични сектори	
20	Производство на химически продукти
25.4	Производство на въоръжение и боеприпаси
27 до 29	Производство на електрически съоръжения; Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение; Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета

30	Производство на превозни средства, без автомобили (без 30.1 Строителство на плавателни съдове и 30.3 Производство на въздухоплавателни и космически средства и техните двигатели)
32.5	Производство на медицински и зъболекарски инструменти и средства
Средно-нискотехнологични сектори	
18.2	Възпроизвеждане на записани носители
19	Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти
22 до 24	Производство на изделия от каучук и пластмаси; Производство на изделия от други неметални минерални суровини; Производство на основни метали
25	Производство на метални изделия, без машини и оборудване (без 25.4 Производство на въоръжение и боеприпаси)
30.1	Строителство на плавателни съдове
33	Ремонт и инсталиране на машини и оборудване
Нискотехнологични сектори	
10 до 17	Производство на хранителни продукти; Производство на напитки; Производство на тютюневи изделия; Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло; Производство на облекло; Обработка на кожи, производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косми; Производство на дървен материал хи изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене; Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон
18	Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители (без 18.2 Възпроизвеждане на записани носители)
31	Производство на мебели
32	Производство, неклассифицирано другаде (без 32.5 Производство на медицински и зъболекарски инструменти и средства)

Източник: 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf

Подобна класификация е направена и по отношение на услугите според интензитета на използваното от тях ново знание като основа за тяхното развитие (Таблица хх.).

Таблица хх. Класификация на услугите според интензитета на НИРД, КИД 2008

Знаниево интензивни услуги	
Знаниево интензивни маркетингови услуги	
50 до 51	Воден транспорт; Въздушен транспорт
69 до 71	Юридически и счетоводни дейности; Дейности на централни офиси, консултантски дейности в областта на управлението; Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитвания и анализи
73 до 74	Рекламна дейност и проучване на пазари; Други професионални дейности
78	Дейности по наемане и предоставяне на работна сила
80	Дейности по охрана и разследване

Знаниево интензивни високотехнологични услуги	
59 до 63	Производство на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика; Радио- и телевизионна дейност; Далекосъобщения; Дейности в областта на информационните технологии; Информационни услуги
72	Научноизследователска и развойна дейност
Знаниево интензивни финансови услуги	
64 до 66	Предоставяне на финансови услуги, без застраховане и допълнително пенсионно осигуряване; Застраховане, презастраховане и допълнително пенсионно осигуряване; Спомагателни дейности във финансовите услуги и застраховането
Други знаниево интензивни услуги	
58	Издателска дейност
75	Ветеринарномедицинска дейност
84 до 93	Държавно управление; Образование; Хуманно здравеопазване; Медико-социални грижи с настаняване; Социална работа без настаняване; Артистична и творческа дейност; Други дейности в областта на културата; Организиране на хазартни игри; Спортни и други дейности, свързани с развлечения и отдих
Ниско знаниево интензивни услуги	
Ниско знаниево интензивни пазарни услуги	
45 до 47	Търговия на едро и дребно с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт; Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети; Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети
49	Сухопътен транспорт
52	Складиране на товари и спомагателни дейности в транспорта
55 до 56	Хотелиерство; Ресторантьорство
68	Операции с недвижими имоти
77	Даване под наем и оперативен лизинг
79	Туристическа агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации
81	Дейности по обслужване на сгради и озеленяване
82	Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност
95	Ремонт на компютърна техника, на лични и домакински вещи
Други ниско знаниево интензивни услуги	
53	Пощенски и куриерски дейности
94	Дейности на организации с нестопанска цел
96	Други персонални услуги
97 до 99	Дейности на домакинства като работодатели на домашен персонал; Недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление; Дейности на екстериториални организации и служби

Източник: 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf

Високотехнологичните дейности в България нямат забележим ефект върху икономиката на страната поради ниските нива на заетост и дял в брутна добавена стойност, които осигуряват. Това се отнася включително и за иновационната активност. Инвестирането в тези дейности за относително дълъг период от време няма да се отрази съществено върху темпа на икономически растеж. Преобладава средно-високотехнологичната и нискотехнологичната ориентация на икономиката. Наблюдава се съществен дисбаланс по отношение на предлагане и търсене на технологични продукти – патентната активност, която е резултат от вложения в образование, фундаментална и приложна наука в определени технологични области, не среща търсене в съответните икономически сектори. Обратно, развиват се сектори и дейности с екстензивен растеж, които нямат потенциала да „изтеглят” развитието на науката. В този смисъл може да се направи следното групиране:

1). Сектори, които са определящи/носещи за икономиката с най-голям дял в добавената стойност, най-голяма заетост и значителна експортна ориентация по отношение на секторната технологична верига:

- Строителство; Операции с недвижими имоти;
- Производство на текстил и изделия от текстил;
- Селско, горско и рибно стопанство; Производство на хранителни продукти и напитки;
- Търговия;
- Транспорт.

2). Сектори, които притежават потенциал за развитие, в това число патентна и иновационна активност, и са съществени за икономиката като източник на бъдещи конкурентни предимства:

- Производство на машини и оборудване;
- Рециклиране;
- Компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- Наукоемки услуги;
- Транспорт.

3). Области, в които държавата „налива” средства за НИРД:

- Проучване и експлоатация на земната повърхност, водите и атмосферата;
- Производство, съхранение, разпределение и използване на енергията;
- Усъвършенстване на промишленото производство и технологиите;
- Развитие на селското и горско стопанство и риболова.

На основата на подобен разнობой по отношение на приоритетите за научно и технологично развитие, от една страна, и за икономическо развитие, от друга, могат да се търсят подходи за координиране на националните политики в две направления: 1) **Затвърждаване на статуквото** – изисква анализ на съществуващите конкурентни предимства и по-нататъшно инвестиране в тях с цел изграждане на уникални предимства. Инвестира се в развитие на дейности, които към момента имат значителен дял в добавената стойност и заетостта; или 2) **Преструктуриране** – изисква широк обществен дебат, умно приоритетизиране, готовност за изчакване до получаване на видим резултат. Предлагат се технологични области, които са определени като приоритетни на европейско равнище и в този контекст следва да се подкрепят и у нас, и към които да се насочи вниманието (инвестиции в образование, НИРД, среда) в следващите години.

Нискотехнологичните сектори – устойчив пазар за високотехнологични решения

Средно- и нискотехнологичните дейности са традиционни за страната, по отношение на тяхното осъществяване има създадено дългогодишно ноу-хау и опит, те са основани на съществуващи дадености и естествено възникнали взаимодействия.

Ориентирането на иновационните политики и приоритетите за икономическо развитие само и единствено към високотехнологичните дейности (каквито обикновено са амбициите на държавната администрация) създава условия за задълбочаващо се разминаване между съществуващ потенциал и нереалистични цели. Без да е обвързано с ясни планове за реструктуриране на националната икономика, това води до ориентиране на усилия (човешки ресурс, финансови средства, административен капацитет, обществени очаквания) към области, които не могат да осигурят достатъчно широко поле за въздействие върху резултатите от функционирането на икономиката.

Включените в настоящото изследване сектори по правило показват по-ниски от средното за икономиката представяне по отношение на стандартните показатели за изследователска и иновационна активност. Това не винаги означава, че те работят неефективно.

Независимо от ниското равнище на инвестиции в НИРД и патентна активност, тези отрасли демонстрират потенциал за внедряване на ноу-хау и нови технологии, създадени извън тях, високо ниво на обвързаност по технологичната верига и значителна иновационна активност, когато става дума за организационни и маркетингови иновации.

Традиционните отрасли са поле за приложение на технологични разработки с външен за съответния сектор произход и по този начин те действат като двигател на изследователската и иновационната активност на други високотехнологични дейности и наукоемки услуги. В част от случаите те притежават наситена (като институционална гъстота) секторна иновационна екосистема с висок интензитет на взаимодействие – фактори, гарантиращи бързото разпространение и дифузия на (не)защитено и (не)кодифицирано ново знание.

Иновационен потенциал на сектор Строителство

Анализът на изследователската и иновационната активност на секторен принцип по отношение на строителните фирми дава възможност да се установят редица особености на тяхното иновационно поведение, взаимодействие по технологичната верига и ефект от иновационна дейност. Това, от една страна, обяснява сравнително по-слабите позиции на сектора по стандартните показатели за мерене на иновационен потенциал, и, от друга страна, подсказват подходи и мерки за повишаване на секторната конкурентоспособност.

Строителството е един от секторите, по отношение на които може да се говори за така наречените „скрити” иновации¹ – иновации, които нямат явен характер, въплътени са в крайния резултат на производствения процес или засягат използваните процеси и бизнес практики. Скрытите иновации са следствие предимно от прилагането на създадено извън съответния сектор знание. В този смисъл интензитетът и посоката

1 Roper, S. etc., Measuring sectoral innovation capability in nine areas of the UK economy, Report for NESTA Innovation Index project, Index Report: November 2009.

на иновационна активност по-често отколкото в други сектори зависи от достъпа до нови идеи в свързаните индустрии и потенциала те да бъдат възприети.

Скритите иновации остават неуловими при използването на стандартни индикатори за анализ на иновационна активност – инвестиции в изследователска и развойна дейност, заявителска и патентна активност. Независимо че трудно се поддават на измерване, иновациите в такива сектори имат реално измерима и значима роля за икономиката и социалния живот.

Иновационната активност в строителния сектор се осъществява **на проектен принцип**. Отделните дейности, свързани с внедряване на нови материали и технологии или създаване на продукти с възплетено ново знание, са обособени и се осъществяват проектно ориентирано (както на проектен принцип са организирани ресурсите в сектора като цяло) и по-малко на база годишни и стратегически иновационни планове. Участието, стартирането и провеждането на голяма част от проектите е подчинено на влиянието на външни за отделната строителна фирма фактори (изисквания за участие в обществени поръчки, след получено национално или европейско финансиране, лобистки интереси, корупционни схеми и други). Това затруднява формирането на организационно знание и пренасянето му от един проект към друг.

В рамките на конкретните проекти съществува координация и интегриране на усилията на различни специалисти (архитекти, дизайнери, строителни инженери, машинни инженери и други). Натрупаният във времето ефект от последователно осъществяваните инкрементални иновации може да е значителен на фирмено или секторно равнище, но въпреки това остава неуловим, невидим за официалната статистика.

Близо 84% от строителните фирми са **микро предприятия** с персонал до 9 души. Те предлагат малък набор от услуги, изпълняват ограничени по обхват проекти, предназначени за местния пазар. Техният потенциал да предложат нови технологични решения среща недостига на финансов ресурс и квалифицирано знание. Приложението на нови идеи се случва на етап, когато последните станат базови за отрасъла, задължителни като част от секторната стандартизация и могат да бъдат приложени на относително ниска цена.

Като нискотехнологичен сектор строителството **не притежава вътрешни двигатели за иновационна активност**. Факторите и предпоставките, мотивиращи иновационната дейност, стоят извън строителните фирми – такива са производителите на строителни материали и строителна техника на входа на технологичната верига и крайните клиенти. Осъществяват се главно инкрементални, на по-ниска степен на новост продуктови и процесни иновации, които не са основани на собствена научноизследователска дейност.

Наред с това, иновациите в сектора трябва да се разглеждат на фона на тяхното въздействие върху устойчивото развитие, опазването на околната среда и качеството на живот и в този смисъл като **предпоставка за осъществяването на значими социални промени**. Строителството пряко се влияе от промените в законодателството и регулациите, които на свой ред отразяват предизвикателствата на глобализиращата се световна икономика.

Разглеждан заедно със свързаните услуги и производства, строителният сектор притежава **значителен изследователски потенциал** (изследователска инфраструктура, патентна активност) и **специфичен иновационен профил** (ориентация към организационни и маркетингови иновации).

Иновационната активност в строителния сектор намира проявление в две основни насоки: **формална изследователска дейност**, която води до създаване на нови продуктови и процесни иновации; и **организационни иновации**, свързани

със съвместяване на нови и съществуващи строителни, архитектурни и инженерни практики, нови бизнес модели, организационни форми и подходи за договаряне и взаимодействие с доставчици и клиенти. Те са важни както сами за себе си, така и като основа за осъществяване на продуктови и процесни иновации.

Първият тип иновационно поведение е приложимо в условията на големи диверсифицирани строителни компании, които разполагат с необходимия финансов ресурс и квалифициран персонал и широка производствена база, където новите технологии да намерят приложение. По-голямата част от строителните фирми в България (не само от групата на микро и малките предприятия) осъществяват предимно организационни иновации и, наред с това, формират среда за внедряването на нови технологични решения, създадени в други свързани със строителството дейности – производство на строителни материали, производство на строителна техника, ИКТ. Като цяло **иновациите в строителството не се основават на висок интензитет на разходи в научни изследвания и не се свързват с внедряване на радикално нови технологии.**

Иновации, осъществени на основата на експертиза, външна за сектора, намаляват себестойността на крайния продукт до 30% в сравнение с използването на конвенционални строителни методи, осигуряват независимост от климатичните условия, осъществяват се при до 50% по-ниски разходи за доставка на материали и осигуряват значително намаляване на замърсяването на околната среда, съпровождано изграждането и експлоатацията на строителните обекти. В този смисъл **иновационния потенциал на строителния сектор зависи от пълноценното функциониране на секторната иновационна система и интензивното и целенасочено взаимодействие между участниците по технологичната верига.**

Допълнителни двигатели на иновационна активност в сектора са регулациите (по отношение на крайните продукти на строителна дейност и процесите за тяхното осъществяване) **и потребителското търсене.** Обикновено строителните компании се придържат и следват изискванията на потребителите, а ранното въвеждане на крайните клиенти в изпълнението на строителните проекти се смята за особеност на бранша.

Извън въздействието на тези външни за сектора фактори (доставчици на входа на технологичната верига, потребители, нормативна рамка), **строителните фирми по-често не развиват вътрешни стимули за внедряване на иновации.** Въпреки безспорните предимства на така наречените „съвременни методи за строителство“, те на практика са много слабо разпространени в сектора (около 4% от строителните фирми в Англия използват подобни методи), което подсказва необходимостта от прилагането на добре обмислена политика за развитието на сектора.

Потенциалът на високите технологии

Високотехнологичният сектор осигурява висока добавена стойност и значителен интензитет на ориентирана към практическо приложение НИРД и на тази основа може да се разглежда като двигател на иновационната активност в икономиката като цяло. Високотехнологичният сектор предлага хоризонтални технологии, които повишават производителността и оптимизират дейността в останалите икономически сектори и създават нови гранични области на силно иновативна дейност (нанотехнологии, биотехнологии). Инвестициите в научноизследователска дейност (инфраструктура, човешки ресурси и проекти) намират естествено продължение и ефект върху развитието на високотехнологичните сектори на икономиката. Загостта във високо- и средно-високотехнологичните производства и наукоемките услуги е индикатор за осъществя-

ването на иновационен процес, основан върху собствена научна и технологична база, който на свой ред предполага разпространението на ново знание и технологии към традиционните производствени сектори.

Наличието на развит високотехнологичен сектор и човешки ресурси, заети с НИРД, придобива първостепенно значение за привличането на преки чуждестранни инвестиции, включително чрез разкриване на научноизследователски звена, и може успешно да замени фактори с временен притегателен ефект върху чуждите инвеститори, каквито са географското положение и евтината работна ръка. Част от новите страни членки на ЕС (Чехия, Словакия, Словения, Унгария) успешно се възползваха от този подход и се радват на инвеститорски интерес.

Иновационен потенциал на сектор Фармация

За разлика от всички останали икономически сектори, чието поведение е предимно пазарно обусловено и чиято иновационна активност се основава на комбинация от движещи фактори с източник технологичното развитие и потребителските предпочитания, дейността на фармацевтичните компании е подчинена на редица особености с различен характер:

- Фармацевтичната индустрия е високотехнологичен отрасъл

Високотехнологичният сектор осигурява висока добавена стойност и значителен интензитет на ориентирана към практическо приложение НИРД и поради това може да се разглежда като двигател на иновационната активност в икономиката като цяло. Високотехнологичният сектор предлага хоризонтални технологии, които повишават производителността и оптимизират дейността в останалите икономически сектори и създават нови гранични области на силно иновативна дейност (нотехнологии, биотехнологии). Инвестициите в научноизследователска дейност (инфраструктура, човешки ресурси и проекти) намират естествено продължение и ефект върху развитието на високотехнологичните сектори на икономиката. Заемността във високо- и средно високотехнологичните производства и наукоемките услуги е индикатор за осъществяването на иновационен процес, основан върху собствена научна и технологична база, който на свой ред предполага разпространяването на ново знание и технологии към традиционните производствени сектори.

- Фармацевтичните компании произвеждат особен вид краен продукт

Лекарственият продукт представлява субстанция или комбинация от субстанции за лечение или превенция на заболявания, проявявани при хората, или субстанция или комбинация от субстанции, които могат да се приемат от човек с цел да се постави медицинска диагноза или да се възстановят, коригират или променят физиологичните функции на хората .

Лекарствата не са обикновена стока. Те достигат до пазара, когато отговарят на критериите за ефективност и безопасност при лечението на важен здравословен проблем, а не защото отговарят на предпочитанията на пациентите за тяхната форма, цвят, вкус или марка .

- Търсенето на фармацевтични продукти не зависи от крайните потребители

По отношение на търсенето при лекарства, отпускани по лекарско предписание, крайният потребител (пациентът) не е този, който взема решението. Решенията обикновено се вземат от лекарите, които предписват лекарствата, а в някои случаи роля имат и фармацевтите в аптеките (изключение правят продуктите без рецепта).

- Цената на продуктите иновации във фармацията не е фактор при вземане на решение за покупка, обикновено се разпределя между публичните фондове и крайния потребител

При употребата на лекарствени вещества нито пациентът, нито предписващият или предоставящият лекарството понасят пряко по-голямата част от разходите. В страните членки на ЕС, те се покриват и/или възстановяват в голяма степен или напълно от националните здравни (осигурителни) фондове. Цените най-често са резултат от регулиран процес на вземане на решения, който понякога включва и преговори между заинтересованите страни. Когато това не е така, т.е. в страните с т.нар. свободно ценообразуване, цените зависят от регулираните решения за възстановяване на разходите за лекарства. Вследствие на тази структура лекарите, аптекарите и пациентите обикновено не са особено чувствителни към цените на лекарствата, отпускани по лекарско предписание. Съществуващите механизми за регулация са израз на стремежа на обществените и частните здравноосигурителни фондове за контрол над бюджетите за здравеопазване.

Въпреки че решенията за това, с какво лекарство да се проведе терапията не зависят от пациента, през последните години се отделя особено голямо внимание на неговото участие и придържане към правилното ѝ изпълнение. Ето защо фармацевтичните компании се стремят да създадат многообразие от лекарствени и дозови форми, които лекарите да отнесат към специфичните нужди на пациента. Най-съществена е ролята на пациента, що се отнася до правилното придържане към терапията и нейното контролиране с цел избягване на усложнения.

Определянето и дори съществуването на "фармацевтични иновации" варира в зависимост от гледната точка на отделните участници във веригата на добавената стойност в здравеопазването. От гледна точка на обществения интерес и медицинската наука значение имат преди всичко продуктите, а не процесите или маркетинговите иновации. И макар че много често производството на новите лекарства, основани на нови субстанции, изисква и съществени промени в технологичните процеси, някои автори считат само създаването на качествено нови продукти за фармацевтична иновация.

Фундаменталните изследвания в областта на фармацевтичната индустрия се осъществяват в условията на засилено взаимодействие между наука, образование и бизнес, каквото в България не съществува. На практика много малко страни в света успяват да постигнат ефективно взаимодействие в тази сфера. Европа се опитва да привлече изследователски потенциал в областта на фармацевтичната индустрия, но не успява да противостои на конкуренцията на САЩ и Япония. Само най-големите национални пазари в рамките на ЕС (Германия, Франция) се определят като привлекателни в това отношение.

България предлага комбинация от силно ограничен пазар със засилена регулация и най-ниските цени в ЕС на лекарства. Много регулаторни спънки често пречат за позиционирането в страната на фармацевтични изследвания. Като етап от изследователския и иновационен процес във фармацевтичната индустрия в България се осъществяват предимно клинични проучвания и налагане на определени лекарствени продукти (включително разрешителен режим за производство и/или продажба), вече известни на световния пазар. Дори по отношение на клиничните изследвания в България липсва научноизследователска инфраструктура на необходимото равнище. Клинични изследвания в България поръчват предимно компаниите членове на Асоциацията на научноизследователските фармацевтични производители (АРФарм).

Иновациите не могат да съществуват без наличието на редица необходими условия, каквито са политическата и финансовата стабилност и наличието на регулаторна рамка, която да защитава и насърчава иновациите. Основните фактори, които стимулират иновациите във фармацевтичния сектор с фокус върху постигането

на целите на общественото здравеопазване, включват:

- наличие на успешна здравна система. От една страна, здравната система определя начина на предписване и отпускане на медикаментите и начина на тяхното заплащане, а от друга, непрекъснато стимулира иновационния процес;
- (не)предвидимост на регулаторните решения за достъп до пазарите на страните членки на ЕС, на новите лекарствени продукти и на процесите на ценообразуване и реимбурсиране на лекарствените продукти;
- закрилата на правата върху интелектуалната собственост, които създават допълнителни бариери пред иновациите през последното десетилетие;
- (не)далновидна политика на европейските регулаторни органи, които през последните години принуждават производителите да понижават цените на лекарствените препарати, без да се замислят, че това оказва пагубно въздействие върху изследователските бюджети на фармацевтичните компании, като в същото време не оказват необходимата подкрепа на изследователските начинания.

България е изправена пред същите предизвикателства пред иновационната дейност на фармацевтичните компании като останалите страни - членки на ЕС. Наред с това България се стреми да постигне най-ниските цени на лекарствените продукти в ЕС. Трябва да се отбележи изключително малкият пазар и относително високият процент на доплащане от страна на пациентите за лекарствата, заплащани с обществен финансов ресурс. Неоспорим факт е забавянето на навлизането на иновативните терапии, породено от редица организационни и финансови причини.

Безспорно българската фармацевтична индустрия е един от най-приоритетните сектори в икономиката на страната. Нейната роля и развитие са обект на неедна стратегия през последното десетилетие. Същевременно говори се за индустрията като цяло, а не за нейния иновационен потенциал. Създаването се обществено разбираше за оценка на иновациите в сектора единствено по отношение на терапевтичната им стойност до голяма степен е причина за концентрация на усилията на производителите в България единствено в генеричното производство и стремеж към постигане на по-добра цена. По-детайлният анализ на най-новите продукти показва засилен интерес.

Съществуват предпоставки за развитието на т.нар. отворена иновация във фармацевтичната индустрия. Въпреки това са налице индикации, че академичната общност, индустрията и институциите все още не проявяват пълно разбиране за необходимостта от активно сътрудничество помежду си и продължават да прилагат модел, при който фармацевтичните иновации са затворени зад стените на производствените звена или научните лаборатории. Създаването на технологични паркове в областта на фармацията и стимулирането на обмена на информация на базата на публично-частни партньорства могат да гарантират успех в това отношение.

Литература

'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf
Roper, S. et al., Measuring sectoral innovation capability in nine areas of the UK economy, Report for NESTA Innovation Index project, Index Report: November 2009.

СЕКТОРНА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Резюме

Иновационната дейност, насочена към внедряване на новосъздадено или придобито технологично знание, се осъществява в практиката на отделните фирми, които на свой ред са секторно обособени. За да се постигне въздействие върху скоростта и ефекта на иновационната дейност чрез националните и секторните политики (интелигентна и добре обмислена регулация, образователни и научно-технологични приоритети, фискална и данъчна рамка, правила за публично-частно партньорство), трябва да се разбере механизмът, по който се създават иновациите. Секторната диференциация разкрива начина, по който участниците в технологичните вериги и секторните иновационни системи си взаимодействат в процеса на създаване, интегриране и внедряване на технологични, организационни и маркетингови иновации. В статията се изследват особеностите и иновационния потенциал на два икономически сектора – Строителство и Фармация, представители съответно на нискотехнологичните и високотехнологичните дейности.

Ключови думи: иновации, секторни иновационни системи, иновационен потенциал, високотехнологични дейности, нискотехнологични дейности

SECTORAL COMPETITIVENESS

Abstract

Innovation activity, aimed at implementing newly created or acquired technological knowledge, takes place in the practice of individual companies, which in turn are sector-specific. In order to have an impact on the speed and effect of innovation activity through national and sectoral policies (smart and well-thought-out regulation, educational and scientific-technological priorities, fiscal and tax framework, public-private partnership rules), the mechanism must be understood, by which innovation is created. Sectoral differentiation reveals the way in which participants in technological chains and sectoral innovation systems interact in the process of creation, integration and implementation of technological, organizational and marketing innovations. The article examines the peculiarities and innovation potential of two economic sectors - Construction and Pharmacy, representatives of low-tech and high-tech activities, respectively.

Keywords: innovation, sectoral innovation systems, innovation potential, high-tech activities, low-tech activities